

Zimányi Magdolna, Moldován István, Drótos László: Mérőkövek a Magyar Elektronikus Könyvtár életében

Május 14-én a Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület ünnepi összejövetelt tartott az Országos Széchényi Könyvtár VI. emeleti tanácstermében (<http://tinyurl.com/MEK15ev>). Több alkalom is volt az ünneplésre: 15 éve jött létre a Magyar Elektronikus Könyvtár, közismert nevén a MEK. Tíz éve alakult meg a MEK Egyesület és tíz éve (némi csúszással, pontosabban 1999. szeptember 1-jén) jött létre az OSZK-ban a Magyar Elektronikus Könyvtár Osztály (jelenlegi nevén már Digitális Gyűjtemény Osztály). A MEK-et - reményeink szerint - sokan emlegetik, jó néhányan ismerik, könyvtárakban, iskolákban, egyetemeken, határon túli magyarok között. Azonban sokan sok mindent és mást értenek rajta, röviden: nehezen tudnánk meghatározni, mi is ez.

A MEK egyrészt jelent egy elektronikus könyvtárat (mek.oszk.hu) - vagyis egy nyilvános online tartalomszolgáltatást, jelenleg már mintegy 8300, többnyire könyvjellegű dokumentummal, és egy hozzá kapcsolódó periodikagyűjteményt (epa.oszk.hu) több mint 1700 kiadványcímmel, illetve digitális képtárházot (keptar.oszk.hu) több mint 11 000 képpel. A könyvtárat aktív tájékoztató szolgálat is támogatja, a vendégkönyvbe vagy az információs e-mail címre (info@mek.oszk.hu) küldött kérdésekre sok esetben percekben belül válaszolnak a kollégák.

Jelenti továbbá azt a műhelyt, amelyet a MEK-et működtető emberek alkotnak több mint 15 éve. Itt a napi gyakorlat során, próbálkozásokon, kudarcokon és sikereken keresztül foglalkozunk az elektronikus dokumentumok formáival, megőrzési lehetőségeivel, a sokféle metaadattal, és a szolgáltatás kérdéseivel, a tapasztalatok cseréjével, a kialakított módszerek széles körben való terjesztésével.

A növekvő digitális állomány eddig is több szakembert, intézményt, céget vonzott, ösztönzött kutatásra, kísérletezésre, hol az adatbányászat, hol a tématerkép, hol pedig a nyelvészeti adatbázis (pl. MTA Nyelvtudományi Intézet Magyar Nemzeti Szövegtár) fejlesztése területén. A MEK építése nemcsak az OSZK egyik osztályán dolgozó néhány munkatárson múlik. A gyarapítást, a munkát alkalmanként vagy folyamatosan nagyon sok ember segíti Magyarországon és a határainkon túlról is, egyesületi tagok és külső segítők egyaránt. A könyvtár kulturális közfeladata sokféle embert megmozgatott, és ki merem jelenteni, kovácsolt egyfajta közösségbe. Egyetemi oktatók, kutatók, írók, költők, fordítók, informatikusok, jogászok, művészek, kiadók, könyvtárosok és könyvtáros hallgatók - nagyon sokféle területről vannak segítők, támogatóink. Ezt a kapcsolati hálót, közösséget képviselte a rendezvényünkön megjelenő mintegy 70 főnyi érdeklődő.

Az ünnepi rendezvényen éppen ennek a sokszínűségnek a bemutatására különböző barátainkat kértünk fel hozzászólásra: irodalmárokat (Horváth Ivánt az Eötvös Loránd Tudományegyetemről és Szilasi Ferencet az Szegedi Tudományegyetemről), határon túli könyvtárost (Róth András Lajost Székelyudvarhelyről) és a MEK egy vak olvasóját (Ferenczi Istvánt). A rendezvényről egy rövid összefoglaló olvasható az Egyesület honlapján, megtekinthetők az ott készült fotók, valamint egy cikkválogatás a MEK 15 évéről, amelyet vendégeink egy ajándék pendrive-on kaptak meg (tinyurl.com/mek15ev).

Az évforduló alkalmából akciót indítottunk, ösztönözve azt, hogy minél több színvonalas kortárs magyar könyv legyen elérhető digitális formában az interneten. Felkértünk hazai és határon túli írókat, hogy adományozzák egy-egy kötetüket a MEK-nek. A felajánlott művek beérkezése, digitalizálása jelenleg folyamatban van. Az akció befejezésekor a felkerült művekről tájékoztatjuk az olvasóközönséget.

Az ünnepi alkalomra összeállítottuk az elmúlt 15 év fontosabb eseményeinek kronológiáját, valamint néhány összefoglaló statisztikát az állomány méretének és a látogatók számának növekedéséről, illetve fontosabb partnereink listáját.

Kronológia

1993. ősz Az Információs Infrastruktúra Fejlesztési Program (IIFP) pályázatot ír ki gopher szolgáltatások fejlesztésére.
1993. október Drótos László javaslata a POCOK-L listán egy magyar e-könyvtár létrehozásáról.
1994. április Moldován István előadása a keszthelyi Networkshop '94 konferencián "A Magyar Elektronikus Könyvtár" címmel.
1994. május Ötletgyűjtés és döntés egy ajánlás kidolgozásáról a "Pocok-workshop"-on.
1994. május Elindul a mek-l@tulibb.kkt.bme.hu levelezőlista, és megkezdődik rajta a "MEK Ajánlás" egyeztetése.
1994. nyár Kísérleti gyűjtemények készülnek a Budapesti Közgazdasági Egyetem és a Miskolci Egyetem gopher szerverein (gopher://ursus.bke.hu:70/11/magyar/elibhu/mek, illetve gopher://gold.uni-miskolc.hu:70/11/univ/kvt/mek).
1994. szeptember Kokas Károly kezdeményezésére a MEK bekerül az IIFP hároméves feladattervébe.
1994. november 1. Véglegessé válik és érvénybe lép az "Ajánlás" első verziója.
1995. tavasz Saját gopher szerver indul a helka.iif.hu-n a MEK számára.
1995. augusztus. 30. Megkezdődik működését az IIFP szerverén a Magyar Elektronikus Könyvtár kísérleti szolgáltatása (gopher://gopher.mek.iif.hu).
1995. ősz Az egyre népszerűbb web-kliensekhez egy "képes" gopher felület is készül (gopher://gopher.mek.iif.hu/hh).
1995. november Moldován István előadása a MEK-ről a DAT '95 konferencián.
1995. november A MEK-L lista a mek-l@huearn.sztaki.hu címre költözik.
1996. február 16. Szakmai "MEK-beszélés" a NIIF-ben a MEK jövőjéről.
1996. tavasz Megkezdődik működését a Helka-szerveren a Magyar Elektronikus Könyvtár kísérleti webszolgáltatása (mek.iif.hu).
1996. március A MEK helyet kap a Internet Expo magyar pavilonjában.
1996. ősz Kb. 1000 dokumentumot tartalmaz már a gyűjtemény.
1997. február 1. Elindul a Mekhírek hírlevél (Archívuma jelenleg a mekosztaly.oszk.hu/pipermail/mekhírek címen található).
1997. február 10. Az NKA Könyvtári Szakmai Kollégiumának pályázata.
1997. október 20. Kokas Károly, Moldován István és Drótos László tervet ad be Skaliczki Juditnak, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium osztályvezetőjének a MEK továbbfejlesztéséről.
1997. ősz A MEK önálló IIF projekt.
- 1997-98 Pályázatok más szervezetek (MKE Elektronikus Könyvtár Szekció, Szegedi Tudományegyetem) támogatásával.
1998. március 20. "MEK-Nap" az OSZK-ban körülbelül 35-40 résztvevővel.
1999. szeptember Elindul az általunk szervezett MIT-HOL, egy hazai, online, elosztott tájékoztató szolgáltatás. A szolgáltatást 2001 augusztusában vette át az OSZK Tájékoztató osztálya és LibInfo néven vitte tovább, országos könyvtári konzorciumi támogatással.
1999. szeptember 1. Megalakul az OSZK MEK-osztálya.
1999. november 8. A MEK Egyesület alapító közgyűlése, tisztségviselőik megválasztása.
2000. január Elindul a MEK 2.0-ás verziójának tervezése és fejlesztése.
2000. május 16. Megújul a MEK elektronikus folyóirat-gyűjteménye.

2000. május 18. Az egyesület megismételt alakuló közgyűlése (mek.oszk.hu/egyesulet/jegyzok2.htm).

2000. május 26. Elindul a MEKEGYES levelezőlista (listserv.niif.hu/mailman/listinfo/mekegyes).

2000. június 21. Drótos László, Kokas Károly és Moldován István megkapja a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság Kalmár-díját.

2000. augusztus 26. Könyvtáros-olvasó találkozó az "Aranyhal" vendéglőben.

2000. augusztus 28. A Fővárosi Bíróság bejegyzi a MEK Egyesületet.

2001. január 5. Legeza Ilona könyvismertetői a MEK-ben (legeza.oszk.hu).

2001. március 26. A MEK Egyesület Szabadkán együttműködési megállapodást ír alá a szabadkai Zenith Műhely Polgárok Egyesületével és a zentai zEtna Civil Polgárok Egyesületével.

2001. július 28. Elkészül a Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület honlapja (mek.oszk.hu/egyesulet).

2001. október 08. A MEK teljesszövegű keresése is működik (mek.oszk.hu/kereses).

2002. május 24. "Digitális könyvtári kezdeményezések" szakmai nap.

2002. június "A Magyar Elektronikus Könyvtár ma és holnap - bizottsági gondolatok": (mek.iif.hu/porta/irattar/mekatvil.rtf).

2002. július 2. Elkezdődik a MEK költöztetése a NIIF szerveréről az OSZK szerverére. Felkerül a MEK-0001-es dokumentum az adatbázisba.

2002. július 13. Megnyílik a MEK 2.0-ás verziója a mek.oszk.hu szerveren.

2002. december 20. Az OSZK, az NIIF és az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság együttműködéseként elindul a MEK erdélyi tükrözése (www.mek.ro).

2003. június 30. A mek.iif.hu és a gopher://gopher.mek.iif.hu címeken működő régi MEK fejlesztése és gyűjteményének bővítése lezárul.

2003. július 1. Hivatalosan is elindul a MEK 2.0-ás új változatát a mek.oszk.hu címen, az egy évig tartó költözési folyamat ezzel befejeződik.

2003. szeptember 2. Mader Béla, a MEK Egyesület elnöke Széchényi Ferenc-díjat kap.

2003. szeptember 16. Az Egyesület először részesül a személyi jövedelem után adózók által felajánlott egy százalékból.

2003. november 19. Elkészül a MEK akadálymentes, vakbarát felülete (vmek.oszk.hu).

2003. november 27. Az OSZK, az NIIF és a somorjai Fórum Kisebbségkutató Intézet együttműködése nyomán elindul a MEK szlovákiai tükrözése (www.mek.sk).

2003. december 5. A MEK-ben megjelenik az első hangzó dokumentum, Ladik Katalin: Fűketrec című hangkölteménye, a hollandiai Mikes International elektronikus kiadóval együttműködésben.

2004. március 31. Elkészül a záró beszámoló "Az erdélyi magyar kultúra digitalizálási programja - előkészítő fázis" pályázat keretében, az Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társasággal együttműködve végzett fejlesztésekről.

2004. tavasz Megnyílik a MEK különgyűjteménye, az Elektronikus Periodika Archívum és Adatbázis (epa.oszk.hu).

2004. április 11. Elindul a MEK 2.0 tükrözése az NIIF egyik szerverén (mek2.niif.hu).

2004. május A MEK állománya az elsők közt válik visszakereshetővé a Nemzeti Digitális Adattár (NDA) központi adatbázisában (www.nda.hu).

2004. november 26. Az Országos Széchényi Könyvtár MEK Osztálya és a MEK Egyesület találkozót szervez a Magyar Elektronikus Könyvtár tizedik születésnapjának megünneplésére.

2004. december 22. Elindul a MEK harmadik határon túli tükrözése: Erdély és Szlovákia után ezúttal a Vajdaságban. A szerveret az NIIF bocsátotta rendelkezésre, az üzemeltető a zentai Thurzó Lajos Közművelődési Központ (mek.tlkk.org, majd: mek.vmmi.org).

2005. január 10. Megkezdődik a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége (MVGYOSZ) hangoskönyvtárának szolgáltatása a MEK-ben.

2005. február 25. Az Egyesület első ízben nyer támogatást a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA) pályázatán.

2005. október 25. Együttműködési szerződést ír alá a MEK Egyesület és az Internet Szolgáltatók Tanácsa.

2005. december 12. A Creative Commons licencek beépülnek a MEK dokumentumfeltöltő űrlapjára.

2006. február 15. A MEK forgalmának hiteles mérése érdekében február hónap közepétől megkezdődik a MEK web auditálása, amelyet a Medián végez.

2006. március 20. Az Egyesület az Országos Széchényi Könyvtár VIII. emeleti társalgójában megrendezi az eredetileg az elmúlt év decemberére tervezett könyvtáros-olvasó találkozót.

2006. április 20. A Networkshop konferencián Drótos László javaslatot terjeszt elő egy magyar internetarchívum (MIA) létrehozására.

2006. április 21-22. Digitális Kárpát-medence műhelykonferencia Miskolcon, határontúli résztvevőkkel.

2006. július 21. Az Európai Digitális Könyvtár alapjául szolgáló The European Library honlapon megjelennek a régen várt magyar adatok.

2006. november 23. A MEK megjelenik az iWiW közösségi portálon.

2007. január 28. Elkészül a Fogyatékosok Esélye Közalapítvány támogatásával az EPA szolgáltatás akadálymentes változata

2007. július 26. Felkerül a MEK-be az ötezredik digitális kiadvány: egy válogatás Kossuth Lajosnak a Hadtörténelmi Levéltárban és Múzeumban őrzött irataiból.

2007. november 24. Elindul a Digitális Képtár, a MEK egy újabb különgyűjteménye (keptar.oszk.hu).

2008. március 31. A Webalizer programmal mért statisztika szerint márciusban rekordot dönt a MEK használóinak száma. Átlagosan naponta több mint 52 000-en látogatták, az egész hónapban összesen 1 630 202-en (mek.oszk.hu/webalizer/).

2008. október 30. Végleg leáll az NIIF Helka nevű gépe, amely a MEK első szervere volt. A mek.niif.hu honlap egy másik gépen kerül archiválásra, ahol - korlátozott funkcionalitással - továbbra is elérhető egyfajta "muzeális" könyvtárként.

2008. szeptember 10. Az EPA folyóirat-gyűjteménynek is van egy tükörszervere az NIIF-nél (epa.niif.hu).

2008. november 20. Megnyílik az Europeana, az európai digitális könyvtári adatbázis, amellyel mintegy kétmillió digitális dokumentum adataiban lehet egyszerre keresni. Magyarországról elsőként a MEK gyűjteménye található meg az Europeana honlapján (www.europeana.eu).

2008. december 03. Az eFestiválon Drótos László és Moldován István megosztott életműdíjat kap a Magyar Elektronikus Könyvtár létrehozásáért és tartalomfejlesztésével kapcsolatos munkásságukért.

2009. április 15. Kokas Károly Hungarnet-díjban részesül.

2009. szeptember 09. Megújul és tartalmában is jelentősen kibővül az Egyesület honlapja (mek.oszk.hu/egyesulet).

2009. október 22. Beregszászi tükörszerver átadása NIIF támogatással a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán.

2009. november 26. A Neumann János Számítógép-tudományi Társaság Életmű plakettet adományoz Zimányi Magdolnának, a MEK Egyesület elnökségi tagjának.

2010. március 16. Az Erdélyi Múzeum-Egyesület - megalakulásának 150. évfordulója alkalmából - Gróf Mikó Imre emlékérmét adományoz Moldován Istvánnak.

2010. március 19. Felkerül a nyolcezedik dokumentum a MEK állományába.

2010. május 14. Fejlesztők és felhasználók találkozója a MEK működésének 15. és az Egyesület létrejöttének 10. évfordulója alkalmából.

Statisztikák a MEK-ről

Év	Gyarapodás	Látogatók száma	Állomány	Megjegyzés
2010 (V. 13.)	524	7 507 697	8173	
2009	1171	15 932 606		
2008	1004	14 421 839		
2007	1167	16 651 520	VII. 26-án az 5000. mű	
2006	1039	11 235 333		
2005	1029	5 786 575		
2004	921	2 437 855		
2003	433	3 517 513	1360	A lezárt mek.iif.hu-gyűjtemény állománya: 4721
2002	662	1 810 680		
2001	626	511 564		
2000	357			
1999	524			
1998	632			
1997	641			
1996	389	15 426		Gopher-szerver
1995	25			november–december

Gyarapodás, látogatók

Megjegyzés: a fenti adatok csak a mek.oszk.hu látogatóinak számát tartalmazzák, a tükörszerverek (mek.niif.hu, mek-oszk.uz.ua, mek.vmmi.org, www.mek.sk, www.mek.ro) látogatóinak számát nem.

Partnereink

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Beregszász

Arcanum Adatbázis Kft.

Argumentum Kiadó

Bányászattörténeti Múzeum, Rudabánya

Creative Commons Egyesület

Enciklopédia Humana Egyesület

Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság

Erdélyi Múzeum-Egyesület

The European Library

Europeana

Fórum Kisebbség-kutató Intézet, Somorja

Forum Könyvkiadó, Újvidék

Haáz Rezső Múzeum Tudományos Könyvtára, Székelyudvarhely

Hadtörténelmi Levéltár

Kájoni János Megyei Könyvtár, Csíkszereda

Körmenyi Galéria

Lilium Aurum Kiadó, Dunaszerdahely

Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége
 Mercator Stúdió Elektronikus Könyvkiadó
 Mikes International, Hága
 MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet
 MTA Közgazdaságtudományi Intézet
 MTA Politikai Tudományok Intézete
 MTA Szociológiai Kutatóintézet
 MTA Világgazdasági Kutatóintézet
 Nemzeti Digitális Adattár
 Terebess Kiadó

Partner neve	MEK-nek átadott kötetek száma
Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, Kolozsvár – tükörszerver működik	39
Erdélyi Múzeum-Egyesület, Kolozsvár	43
Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja – tükörszerver működik	180
Forum Könyvkiadó, Újvidék	31
Haáz Rezső Múzeum, Tudományos Könyvtár, Székelyudvarhely	160
Hollandiai Mikes Kelemen Kör, Mikes International, Hága	137
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség, Beregszász – tükörszerver működik	21
Kájoni János Megyei Könyvtár, Csíkszereda	33
Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva	3
Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, zEtna Civil Polgárok Egyesülete, Thurzó Lajos Közművelődési Központ, Zenta – tükörszerver működik	9
Zürichi Magyar Történelmi Egyesület	43
Összesen:	699

Határon túli partnerek gyarapításai

Partnernév	MEK-nek átadott kötetek száma
MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet	9
MTA Közgazdaságtudományi Kutatóközpont	179
MTA Nyelvtudományi Intézet	10
MTA Politikai Tudományok Intézete	54
MTA Szociológiai Kutatóintézet	14
MTA Világgazdasági Kutatóintézet	20
Összesen:	286

A Magyar Tudományos Akadémia intézeteinek gyarapításai

EPA-gyarapodás			
	Kiadványcímek	Látogatók száma	Fűzetek/Állomány
2009		3 214 267	4833
távoli	95		
OSZK-ban archivált	49		
Összesen	144		

EPA, DKA állomány, látogatók

Az EPA teljes állománya 2010. június 28-án
 Kiadványcímek: 1 739

Füzetek: 20 748

DKA-gyarapodás			
Képek száma			
2010. V. 13.			11 061
2009	9013	43 157	9 013